

JAKAB ELEK, KOLOZSVÁR TÖRTÉNETÍRÓJA

A XIX. századot gyakran nevezik az európai történetírás nagy korszakának. Az egyes országokban akkor alakult ki a történetkutatás intézményes rendszere, s tulajdonképpen akkortól beszélhetünk tudományos történetírásról. A változás lényege abban állt, hogy fellendült a történeti forrásfeltárás és forráskritika, és ez hovatovább a történetírás átalakulását eredményezte. Növekvőben volt a história hitele, elterjedt az az egyébként jóval korábbi nézet, hogy a történelem az élet tanítója, s közvetkezésképpen a történeti valóságot elég tudományos módon feltárni, hogy belőle az utókor levonhassa a megfelelő tanulságokat. S mivel az így felfogott pragmatikus történetírás a polgárosodó világban társadalmi támogatásra talált, viszonylag rövid idő alatt sokköteles történeti forráskiadvány-sorozatok és vaskos nemzeti történetek egész sora hagyta el a nyomdákat, s került közkönyvtárak és magángyűjtemények könyvespolcaira. Ne feledjük hangsúlyozni: az így feltárulkozó, rendszerint megszépült múlt egyes nemzeteknél a sivárabb jelent volt hivatott ellensúlyozni, vagy egyszerűen azt a szerepet szánták e gyorsan kibontakozó tudománynak, hogy a nemzeti önérzetet, a polgári tudatot felfokozza. Ezért a történészek a társadalom hasznos tagjainak tudták magukat, mivel meggyőződésük szerint hozzájárulnak a nemzet fejlődéséhez, haladásához.

A fentiekben elmondottak főbb vonásokban a magyar s benne az erdélyi történetírásra is érvényesek.

Az erdélyi magyar történetírásban a reformkorban kezdődött el az a kedvező irányú átalakulás, amely itt is látványos és hasznos eredményekhez vezetett a század folyamán. Az a történész nemzedék, amelyből különösen Kemény József, Nagyajtai Kovács István és Mike Sándor nevét őrizte meg a historiográfia, a forrásfeltárás és gyűjtés terén végzett úttörő munkát, s érdemeket szerzett azáltal is, hogy előkészítette a következő nemzedék számára a még jelentősebb fejlődéshez vezető utat. Utóbbi a forradalom és szabadságharc leverését követő években, s a hídvégi Mikó Imre köré tömörülve lépett fel; ehhez a csoporthoz tartozott Kővári László, Szabó Károly, Sámi László és mások mellett, de nem utolsó sorban az, akiről most megemlékezünk, nevezetesen Jakab Elek. Tárgyválasztásunk nem volt véletlenszerű: Jakab Elek számára Kolozsvár az a választott kedves város, ahol életének legfogékonyabb s igen termékeny éveit töltötte, ahol mindig otthon érezte magát, s viszont a fejlődő-civilizálódó Kolozsvár benne lelte meg a mindmáig egyetlen történeti monográfiájának szerzőjét.

Az erdélyi magyar törtéírásnak a XIX. század közepén Kolozsvár volt a központja; működésének feltételei benne alakultak ki: itt lehetett kutatni a főkormányszéki levéltárt, a nagy magángyűjteményeket, a kollégiumok kézírattárait és könyvtárait, s városunkban működött 1859-től az Erdélyi Múzeum Egyesület, amely alkotó műhely is volt, miközben a tudományos életnek is keretéül szolgált. Ugyanakkor a város társadalma, az erősödő magyarságtudat igényelte a történetírás jelenlétét, és ez legjobban abban a tényben nyilvánult meg, hogy a magyar városok közül elsőként Kolozsvár hirdetett pályázatot tudományos történetének megírására. Ezt a nagy és megtisztelő feladatot négy vaskos kötetben Jakab Elek végezte el. És nem akárhogyan: Kolozsvár történeti monográfiája kiállta az idők próbáját, s bár a kutatás azóta több részletkérdésben túlhaladta, alapvető tényfeltárásai és megállapításai semmit sem veszítettek érvényességükből.¹ Mostani megemlékezésünk is jó alkalom arra, hogy ne feledkezzünk meg arról az értelmiségiről, aki élete javát áldozta városunk múltjának feltárására, s hogy tudatában legyünk a mindig kéznél lévő hasznos müről. Emlékezésünknek cseppet sem boldogító időszerepét kölcsönöz az a körülmény is, hogy a diktatúra nyomasztó évtizedeiben több olyan írás, főként városismertető látott napvilágot, amelyek nagyon eltávolodtak a Jakab Elek-féle Kolozsvár történetben feltárt történeti valóságtól. Ez a monográfia abban is segítségünkre lehet, hogy a városunk múltja s jelene ellen, — s nem kevés alkalommal, sajnos, éppen az 1989. decemberi események óta foganatosított intézkedéseket (iskolakérdés, történeti utcanevek megváltoztatása, középületek törvényellenes használata stb.) történeti érvekkel megpróbáljuk kivédeni.

E kissé hosszúra nyúlt, de talán eligazító, tehát szükséges bevezető után lássuk részletesebben Jakab Elek történetírói pályafutását, s benne fő életművének, Kolozsvár történetének keletkezését és mondanivalóját.

Jakab Elek a XIX. század egyik legtermékenyebb és legalaposabb erdélyi magyar történetírója volt, aki gazdag és értékes életművet hagyott az utókorra, hozzájárulva a magyar kultúra gazdagodásához.² Élete és munkássága az annyi változást hozó, „hosszú XIX. század“ négy különböző arculatú és hangulatú történeti szakaszában — a reformkorban, 1848—1849-ben, az abszolutizmus és a dualizmus korában — folyt le. S bár mindenik kor más életfeltételeket és kívánalmakat szabott egyén és közösség számára, és annak ellenére, hogy Jakab Elek korának kérdései iránt mindig fogékony volt, történetírása egységes, mert sohasem feledkezett meg a törtéírárás első számú követelményéről: a tények és történeti valóság tiszteletben tartásáról. Történetírói etikájára vetnek fényt az itt következő sorai: „*Hízélgő és önérdékből a történet igazságát elfedő vagy ferdítő történetírónál a földnek nyomorultabb lényé, a társadalmi romlottságnak veszélyesebb előmozdítója nincs. Én azt tenni éppúgy irtózom, mint nem szégyenlem megvallani, hogy tévedtem, ha róla meggyőzönek*“.³ Hősünknek nem csak a történetírói pályája tanulsá-

gos, példamutató, hanem élete is. Például viszonya szülőföldjéhez, amely mindvégig szoros, tartalmas és megtermékenyítő volt.⁴ Szülőfaluja a marosszéki Szentgerice; itt látta meg a napvilágot 1820. február 13-án, unitárius székely kismemesi családban. Apja, idős Jakab Elek nem nagyon emelkedett ki a falu zömét kitevő szabad székelyek társadalmából, s így a fiú gyakorlatilag ismerhette meg a székely nép életmódját, amelyről később több írása született. Szentgericéről a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumba vezetett a tanulás útja, majd 1837-ben a kolozsvári Unitárius Kollégiumba iratkozott be.

Kollégiumi éveit, a komoly oktatás és nevelés mellett, alkalmat adtak az önálló munkára és gondolkodásra serkentő önképzőköri foglalatosságra: Kövári Lászlóval, Erdély későbbi neves historikusával együtt adják ki az *Ébredő*, majd 1839-től a *Remény* című ifjúsági lapot, ahol első írásai és verskísérletei megjelentek. Az iskolai évek alatt az Unitárius, majd a Református Kollégiumban — itt jogi képesítést szerzett — mindenekelőtt római és magyar klasszikusok ismeretére épülő általános műveltséget szerzett, s emellett alapos tudással vértette fel magát latin és német nyelvből, majd jogtörténetből s unitárius egyháztörténetből; ezeknek az ismereteknek későbbi történelmi kutatásai során nagy hasznát vette.

Tanulóéveiben alkalma nyílt arra is, hogy megismerje a reformkori Kolozsvár pezsgő politikai és közösségi-társasági életét, a magyar közélet neves alakjait. Elsőnek a szép tehetségű költő és irodalmár Szentiváni Mihály fogadta őt körébe, őáltala aztán kibővült ismerőseinek köre. „Nemegyszer találkoztam nála — írta később — B. Kemény Zsigmonddal és Kovács Lajossal, kikkel az *Erdélyi Híradó* című politikai lapot és *Nemzeti Társalkodót* szerkesztették; elhívtak az iskolából járni; bizalmasan és fesztelenül társalogtak és beszéltek előttem s velem irodalomról és politikáról“.⁵ A reformeszmék behatoltak tehát az Unitárius Kollégiumba és azt nem csak az említett személyes összeköttetések segítették, hanem az ifjúság olvasmányai is: Wesselényi Miklós, Széchenyi István, Kossuth Lajos s a Jakab Elek által személyesen is ismert Bölöni Farkas Sándor könyvei.

Az új eszmék iránti fogékonyságának tudható be, hogy maga is korán bekapcsolódott a társadalmi kérdések megvitatásába, például az *Erdélyi Híradó* és a *Nemzeti Társalkodó* hasábjain, ahol 1846—1847-ben figyelmet keltett a jobbágykérdésről liberális demokrata szellemben írt, s a jobbágyügy törvényes rendezéséért síkraszálló cikksorozatával: „Alkotmányos országokban — írta — igen fontos dolog, hogy sok szolgáló ember ne legyen“; mert „az embernek veleszületett jogainál fogva is, de a társas élet legelső feltétele nyomán is személyileg szabadnak kell lennie“.⁶ Több volt ez elvi állásfoglalásnál: nyílt kiállást jelentett a társadalmi átalakulások, az elavult rendiség lebontása és a több jogot és szabadságot ígérő polgári társadalom megteremtésének szükségessége mellett.

Részt vett az 1848-as forradalomban és szabadságharcban. Nem csak bátor katonája volt, de később hiteles történétírója is lett a forradalomnak és szabadságharcnak. Ez a műve is nélkülözhetetlen a mai kutatásban.⁷ A szabadságharc leverése után a szülőfalu nyújtott menedéket számára. Itteni több éves magányából egy Kolozsvárról jövő üzenet szólította ismét közéleti munkásságára. Az üzenetet nem kisebb személyiség küldte, mint Mikó Imre, akit a forradalom utáni abszolutizmus korában kifejtett sokoldalú, közhasznú cselekedeteiért joggal neveztek kortársai Erdély Széchenyijének. Jakab Elek véglegesen elkötelezte magát a históriával, de sohasem tekintette a történetírást csak kenyérkereső mesterségnek, hanem egyféle elhivatottságnak, közügyi hivatásnak fogta fel.

Pályája is szerencsésen alakult. Kolozsváron családot alapított, feleségül vette Mike Sándornak, az erdélyi főkormányiszéki levéltár igazgatójának, a nagy oklevélgyűjtőnek a lányát, s ezáltal családi alapon élvezhette apósának segítségét. Annál inkább, mert ő maga is levéltáros lett a főkormányiszéki levéltárnál. Néhány külföldi út is szélesítette horizontját, s mindent összevetve fiatal emberként kiváló szakmai s lelki felkészültséggel foghatott hozzá élete legnagyobb vállalkozásának megvalósításához.

Erre az által került sor, hogy 1863-ban Kolozsvár vezetősége pályázatot hirdetett a város monográfiájának megírására. Hogyan, mi vezetett erre? Úgy véljük, akkor járunk el Jakab Elek szellemében, ha e kérdésre is kitérünk.

Jakab Elek a Kolozsvár története első kötetének *Előszavában* azt írja, hogy a monográfia gondolata nem mástól, mint Mike Sándortól származott, aki egy levéltári beszélgetés során panaszolta Simon Elek városi képviselőnek, a későbbi polgármesternek, hogy Kolozsvárnak, Erdély fővárosának nincs egy nagyobb lélekzetű történeti monográfiája, holott a szász városok legtöbbikének megírták már a történetét. Az érvek meghallgatásra találtak, s rövidesen megjelent a már említett pályázati felhívás. Ez önmagában is beszédes tanúja a történetírói munka iránt ugyancsak megnövekedett, korszerű igényeknek, így szolt: „*Irassék meg Kolozsvár városának ó-, közép- és újabbkori történelme az 1848 évig, feliratok, műemlékek, pénzek, eredeti oklevelek, szóval: első hitelességű adatok alapján, oknyomozólag, kritikai megválasztással, s a pályázó tettszése szerénti kiterjedésben. A szerkesztményhez Oklevéltár mellékelendő*“.⁸

A felhívás megjelölte a bíráló bizottságot, mégpedig kiváló történetkutatók közül Szabó Károly, Sámi László, Torma Károly személyében. A pályázó láthatta, hogy csak alapos munka nyerheti el e bizottsági jóváhagyást, és számíthat arra, hogy fáradozásai nyomán a benyújtandó kéz-

iratból könyv is lesz majd. Jakab Elek úgy érezte, hogy képes lesz megfelelni a várakozásoknak. A biztató, bátorító szó ismét Mike Sándor részéről hangzott el, és talán ez jelentette a végső érvet.

A megfeszített kutatómunka évei következtek. Levéltárak, könyvtárak dolgozótermeiben hosszú éveken át gyűjtötte a forrásokat, adatokat. Jakab Elek bizonyítani is akart: alkotótípus lévén, szerette volna magát a kor neves historikusai között tudni, s ami ennél többre értékelendő: szolgálni akarta Kolozsvárt, kedves városát. Íme, mit írt erről: vállalkozásával hozzá akart járulni a „hazai történet korszerű megírásához“, s azon túl vezérelte „tárgyam komoly és mély szeretete, azon hű érzés, mellyel legnemesb életörömeimet adó második honom — a művelt magyar város története s jövőndő nagysága iránt viseltetem“.⁹

A Kolozsvár története első kötetével a szerző 1868-ban készült el, amely 1870-ben hagyta el a nyomdát 640 oldalnyi terjedelemben. Ebben 1540-ig tárgyalja a város és előzményei múltját, földrajzi környezetét, növényvilágát. A második kötet az erdélyi fejedelemség korát öleli fel 1541-től 1690-ig, a harmadik pedig a Habsburg uralom idejét 1690-től 1848-ig. A mű oklevéltárral és „világosító“ rajzokkal ellátott, formájában és terjedelmében is imponáló, 3666 nagyformátumú oldalra terjed.

Tartalmi szempontból tematikája szerint Kolozsvár története tárgyalja az ó- és új várost, a népesedést, a politikai igazgatást, a védelmi rendszert, földművelést, ipart és kereskedelmet, közművelődést, a jótékonyági intézményeket, egyházakat, iskolákat. A magyar, szász és román megtelepülés történeti kérdéseit. Ott, ahol annak szükségét látta és érezte, a szerző Kolozsvár legjobb szaktudósait hívta segítségül. A várfalakat Orbán Balázzsal mérte fel, a földrajzi részt Brassai Sámuel, a faunát Hermann Ottó írta meg. Sokat segített Mike Sándor, s a középkori okleveles anyagot sokszor Szabó Károllyal együtt értékelték. A felkért munkatársak névsora is sokatmondó az egykori Kolozsvár tudományos viszonyairól, de Jakab Elek vállalkozásának nagyszerűségéről is. De szóltassuk meg a rangos bírálóbizottság jelentését is, lássuk az értékelést.

Eszerint „... a pályázó az elébe tűzött nagyszerű föladat kiviteléhez kellő előkészültséggel és hivatással fogott, a céljára szükséges adatokat (...) fölkutatta, híven lemásolta és lelkiismeretesen felhasználta, munkája kidolgozásában pedig fáradságot nem kímélve oknyomozó történetíróhoz illő alapos vizsgálódás után elfogulatlanul, részrehajlatlanul, helyes fölfogással és higgadt ítélettel járt el. Egyszerűen a pályázó oly munkát állított elő, mely a tudomány ma méltányosan megkívánható követeléseinek megfelel, városaink és vidékeink monográfiái között díszes állást fog elfoglalni.“¹⁰ A bizottsági jelentést igazolta a könyv utóélete

Egyes nagy kérdésekről fontosnak tartotta megvallani, hogy azokon különösen sokat dolgozott és gondolkodott: „Vajon hol volt tulajdonkép-

A sikerhez hozzájárult, hogy a szerző — akárcsak a kor olyan kiváló történészei, mint Th. Buckle vagy Th. B. Macaulay — a várostörténetet újszerűen *civilizációtörténetként* fogta fel. Ezért a múlt minden lényeges kérdése helyet kapott benne. A siker további magyarázata Jakab Elek módszerében keresendő, mert a szerző a lehető teljes forrásbázis felkutatása, kritikai értelmezése s majdnem felmérhetetlen adatanyag alapján dolgozta fel a város történetét. A mű megjelenésekor már Budapesten lakott, az országos levéltár aligazgatójaként megnövekedett elfoglaltsága közt is nagy gonddal írta a monográfia utolsó kötetét. Levelezésében ilyen mondatokat olvashatunk: „nagy művem, mit Kolozsvárról írok, különös gonddal írt művem“ és így tovább.¹⁵

Jakab Elek termékeny történész volt, sokat írt és közölt a művelődéstörténet, jogtörténet, egyháztörténet köréből. Így Dávid Ferencről, Bölöni Farkas Sándorról, Kriza János unitárius püspök életéről, a székely történet köréből, s ezeket későbbi életírói Kozma Ferenc, Gál Kelemen kellőképpen méltatták. Az 1848-as visszaemlékezéseit, s több más tanulmányát napjaink történetírói is sokat forgatják.

Nem fejezhetjük be a Jakab Elek életét és munkásságát felidéző rövid előadásunkat anélkül, hogy ne szólnánk pár szót műveivel kapcsolatos örömeiről, gondjairól, csalódásairól. Ezek hozzátartoznak életéhez, s a kor történetéhez. Furcsa fintora a sorsnak, hogy éppen legértékesebb munkája okozott sok öröm mellett nem kis gondot is. A Kolozsvár történetéről írta Ferencz Józsefnek 1889-ben: „Rosszra fordult az idő járása felettem. Szellemi munkásságom anyagi sikertelensége lehangol... Utóbbi nagy művemem 24 évig dolgoztam; eszem, szívem, éveim, nemesebb szenvedélyem belefektetve... Elpusztítottak megírt könyveim“.¹⁶

Amikor e sorokat papírra vetette, már idős ember volt, hajlamos a sötétenlátásra. Valami alapja azért mégis volt megkeseredésének, mert terhes családi viszonyai miatt gyakran került nehéz anyagi helyzetbe. Hogy mégsem lehetett úrrá hosszabb időre rajta a csüggedés, az a szakmai elismeréseknek tudható be. Mert ezek nem maradtak el. Emellett meghitt családi környezete segítette át a betegségek és lehangoltságok okozta nehézségein. Örömét lelta a barátaival folytatott levelezésében; a fővárosi években ez pótolta Kolozsvár patriarkálisabb légkörét. Kolozsvárra s Szentgericére mindig nosztalgiaiával emlékezett, de visszatérnie már nem adatott meg. 1897. július 22-én örök nyugalomra tért. Földi maradványai 1901-ben kerültek szeretett városába: barátai a Házsongárdi pantheonban helyezték el.

Sírjának gondozása, s műveinek folyamatos felhasználása, s talán mai megemlékezésünk is azt példázzák, hogy Jakab Elek emlékét nem pusztította el az idő.

pen a városnak első eredete? laktak-e itt a magyarok és szászok előtt más népek, kik voltak, mi volt sorsuk?“ Bizony sokat vitatott, máig hangzatos problémák ezek. Nos, Jakab Elek szerint a honfoglaláskori magyar település a római városra épült rá, a magyar és szász együttélés pedig ezt követő képződmény volt.¹¹ A monográfia korszerű jellegét bizonyítja, hogy nagy hangsúlyt helyezett a polgárság, az ipar és kereskedelem, a gazdaság történetére, nem feledkezve meg a felvirágzást és a hanyatlást kiváltó okokról. A következtetése is fontos: „hazánk polgári elemét fűzzük hozzá, becsüljük meg és erősítsük“. Ne feledjük: az előítéletek abban a korban még erősen áthatották a közgondolkodást, de Jakab Elek nem késlekedett kimondani: „A csizmadia, asztalos és szabó, mint a kereskedő, gyárnok és bankár (oly) tiszteletre méltó ma, ha szakmájában kitűnő és egész ember, mint az ügyvéd, tanár, a születés és nagybirtok ura“. S mennyire igazat szól, amikor emlékeztet arra, hogy „nagy királyaink, s eszélyes nemzeti fejedelmeink e tekintetben túlszárnyalták korunk tudósait. Nekik a városok — mint élő kincstár, s mint ipar tüzehelyei — gondjaink és rokonszenveink különös tárgyai voltak mindig“.¹²

Tanulságul szolgál, hogy a hajdani kincses várostól nem kevés örökség maradt az utódokra, és ennek teremtoi a város polgárai voltak. „Ami szép és nagy emlék a lefolyt időkből e városban van: maga a város, melynek már csak neve némi büszkeségre jogosít, kanaáni határa szép birtokai (...), díszes ódon középületei, tanácsterme, hol a polgárok a közügyeket“ intézik, „az egyházak, hol imádkozunk, a tanodák, hol az ifjúság a tudományban növekszik, a temető, hol egykor pihenni fogunk — mind az ősoktól maradt ránk.“¹³

Kolozsvár történelme nem egy vidéki város történelme. Jakab Elek hosszas és értő tanulmányozás után vont le azt a következtetést, hogy más arca volt ennek a városnak, amikor Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás király időzött falai közt, amikor az erdélyi fejedelemség alatt, bár a főváros, a fejedelmi székhely Gyulafehérvárt volt, Kolozsvárt „első városként“ emlegetik a források, s annak tartotta Báthori István, Bethlen Gábor és I. Rákóczi György is, amikor itt időzött „pompás fejedelmi udvarával“.

A hanyatlás a Habsburg-hatalom idején következett be, mert a kormányzat Bécsben lévén, elvonta a figyelmet és pénzt a keletibb vidékekről, így Kolozsvárról is. De városunk saját története ebben a korban is minden figyelmet megérdemel, mert a „történet az élet mestere: vajon múltunk nyomós megismerése nem adja-e kezünkbe szebb jövőnk Ariadne-fonalát s eszközeit?“¹⁴

Kolozsvár története korszerű, időt álló műnek bizonyult. Ez a monográfia lett Jakab Elek főműve.

JEGYZETEK

¹ Természetesen igaza volt Makkai Lászlónak abban, hogy a várostörténet, mint sajátos szakágazata a történettudománynak, Jakab Elek idején még kezdeti lépéseinél tartott, s ezért a kutatás szükségszerűen túlhaladta módszerét is. De azt Makkai sem vitatja el, hogy szerzőnk úttörő szerepet játszott ebben a műfajban. (L. Makkai László: *Társadalom és nemzetiség a középkori Kolozsváron*. Kolozsvári Szemle II. évf. 2. sz. 87.).

² Kozma Ferenc: *Jakab Elek élete és munkássága*. Keresztény Magvető 1901.; Gál Kelemen: *Jakab Elek élet- és jellemrajza*. Kolozsvár 1938.; Ferencz József: *Jakab Elek emléke*. Unitárius Közlöny 1898. 168—173.; Bözödi György: *Jakab Elek a történettudós*. Új Élet 1970. 24. sz.; Benkő Samu: *Jakab Elek emlékezete. A helyzettudat változásai*. Bukarest 1973.; Egyed Ákos: *Jakab Elek. Tanulmányok*. Bukarest 1986.; Kéziratban: Fodor Sándor: *Viața și activitatea lui Jakab Elek*. Diplomadolgozat.

³ *A királyföldi viszonyok ismertetése*. II. Budapest 1876. Előszó.

⁴ Egyed Ákos: *Jakab Elek és a szülőföld*. Korunk 1990. 2. sz. 255—258.

⁵ Jakab Elek: *Szentiváni Mihály életírásához*. Figyelő 1878. 1. sz. 11.

⁶ Nemzeti Társalkodó 1846. 182. sz. 572—573.

⁷ *Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848—1849-re*. Budapest 1880.

⁸ Kolozsvári Posta 1863. november 18.

⁹ *Kolozsvár története* I. Budapest 1870. 30.

¹⁰ *Uo.* 7.

¹¹ *Uo.* 25.

¹² *Uo.* 27.

¹³ *Uo.* 29.

¹⁴ *Uo.*

¹⁵ Az Unitárius Püspökség Levéltára. Kolozsvár. Levél Ferenc Józsefhez. 1889. július 18.

¹⁶ *Uo.*

GYÖNGYÖSSY JÁNOS

AZ ÁRKOSI UNITÁRIUS TEMPLOMVÁR

Az unitárius templom és az öt körülvevő vár a falu központjában, a főút melletti magaslaton áll. A mai templom a XIX. század első felében épült, egy hajó és félköríves szentély együtteséből álló középkori templom helyébe. A templomot ötszög alaprajzú erődítmény övezi, déli szögletén a harangtoronnyal, délkeleti, északkeleti és északnyugati sar-